

Відділ експертизи на відмінність, однорідність та стабільність сортів рослин

Експертиза сортів рослин на відмінність, однорідність та стабільність за морфологічними ознаками започаткована в Україні після введення в дію з 1 листопада 1993 року Закону України № 3116-XII «Про охорону прав на сорти рослин». У 1995 році Україна приєдналася до Міжнародної конвенції по охороні нових сортів рослин від 2 грудня 1961 року, переглянутої в м. Женеві 10 листопада 1972 року і 23 жовтня 1978 року (Закон України від 2 червня 1995 року № 209/95-ВР «Про приєднання України до Міжнародної конвенції по охороні нових сортів рослин») Міжна-

родним союзом з охорони нових сортів рослин (Union for the Protection of New Varieties of Plants) (UPOV). Після ратифікації Акта Міжнародної конвенції UPOV 1991 р. нова редакція Закону «Про охорону прав на сорти рослин» 2006 р. дозволила Україні охороняти сорти всіх ботанічних таксонів.

Профільними структурними підрозділами Держкомісії були: сектор державної експертизи на патентоспроможність (1996 р.), управління експертизи сортів рослин (1998 р.). Начальником працювала Валовненко Людмила, а її заступником – начальником відділу випробувань на придатність та правової охорони була Бочкарьова Любов. У цей період у відділі випробування на придатність та правової охорони працювали: головний спеціаліст – науковий консультант Рудник Ольга, спеціалісти Васьківська Світлана та Каташинський Олексій.

Після утворення в 1999 році Державного центру сертифікації, ідентифікації та якості сортів рослин (Держекспертцентр) питанням ВОС-тесту займалися у відділі експертизи та описової морфології, який тоді очолювала Бочкарьова Л. П. До складу відділу входила лабораторія приватної морфології сортів рослин, завідувачкою якої була Рудник О. І. У лабораторії на той час працювали науковці: Сиворакша Оксана та Сиворакша Олена, Олек-

сієнко Оксана, Абдулоєва Оксана, Нестерук Тетяна, Симоненко Наталія.

У 2002 р. в Українському інституті експертизи сортів рослин (УІЕСР) було створено відділ набуття прав на сорти рослин, який очолила Бочкарьова Л. П. До складу відділу входила лабораторія кваліфікаційної експертизи. Завідувачкою лабораторії стала Ткачик Світлана Олександрівна.

В УІЕСР у різні роки структурні підрозділи, що займалися експертизою сортів рослин на ВОС-тест, очолювали Ткачик Світлана, Лещук Надія, Бельдій Наталія, Таганцова Марина. З 2011 року і дотепер відділ

Робоча місія ОЕСД з оцінювання стану організації ділянкового (грунтового) та лабораторного сортового контролю на базі Київського ОДЦЕСР, 2010 р.

На дослідному полі заявника

кваліфікаційної експертизи на відмінність, однорідність і стабільність сортів рослин очолює кандидат сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник Гринів Світлана Миколаївна. У різні роки у відділі працювали: Васьківська Світлана, Рябенка Леся, Гопчак Володимир, Леонова Олександра, Яковлев Єгор, Павлюк Наталія, Безручко Ольга, Поливаний Віталій, Камінська Леся, Дудка Тетяна, Данюк Тамара, Везель Юлія, Шпак Зоя, Києнко Зінаїда, Каражбей Галина, Нестерук Тетяна, Стадніченко Ольга, Карпенко Валентина, Бобось Ірина, Лікар Світлана, Костенко Наталія, Тепленько Олександр, Аникієнко Микола, Задорожній Костянтин, Уліч Леонід. Наразі у відділі експертизи на відмінність, однорідність та стабільність сортів рослин працюють: Ільченко Яна, Курочка Надія, Матус Валентина, Мізерна Наталія, Баліцька Людмила, Носуля Аліна, Свиначук Олена, Симоненко Наталія, Таганцова Марина, Юшкевич Марина, Данюк Юрій, Слободянюк Світлана.

Відділ здійснює управління та зберігання зразків насіння і садивного матеріалу. Безпосередньо цим займаються співробітники Кондратенко Наталія Григорівна та Чухлеб Лідія Іванівна. У різні роки в підрозділі працювали: Шупікова Ольга, Пінчук Олександр, Матюшко Микола, Михайлова Олена, Головач Тетяна, Костенко Наталія, Блінова Ольга, Осипчук Катерина, Бажина Наталія.

Наукові працівники відділу брали участь у різних заходах з охорони прав на сорти рослин і сортової сертифікації, робочих групах, місіях, аудитах у рамках міжнародного співробітництва. Підвищення кваліфікації співробітників відбувалося на дослідних полях і

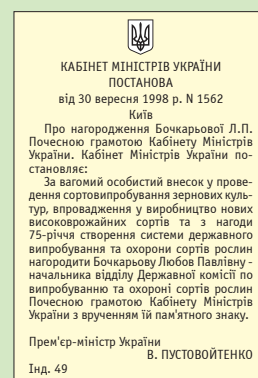

Бочкарьова Любов Павлівна

1950 року народження, освіта вища, кандидат сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, судовий експерт у сфері досліджень, пов'язаних з сортами рослин, спеціаліст у галузі формування і вивчення генофондів рослин, морфологічного опису та польової експертизи сортів рослин, ідентифікації та сортової сертифікації, селекції та первинного насінництва. Бочкарьова Л. П. з 2013 р. працює заступником директора у ТОВ НДІ сої, раніше очолювала відділ селекції та насінництва.

Бочкарьова Л. П. брала безпосередню участь у формуванні національних рослинних сортових ресурсів, працюючи в державній системі охорони прав на сорти рослин. У 1996–1999 рр. – головний науковий консультант; заступник начальника управління експертизи сортів рослин на ВОС-тест у Державній комісії України по випробуванню та правовій охороні сортів рослин (м. Київ). У 2000–2002 рр. – заступник директора Центру сертифікаційних досліджень сортів рослин (м. Київ). З 2002 по 2011 рік – завідувачка відділу сортових колекцій; завідувачка відділу експертизи сортів рослин в Українському інституті експертизи сортів рослин (м. Київ). Вона безпосередньо забезпечувала якість проведення державної науково-технічної експертизи сортів рослин, сприяла формуванню нормативно-правової та науково-методичної бази у сфері охорони прав на сорти рослин.

За участю Бочкарьової Любові Павлівни створено низку сортів гречки їстівної, сої культурної, нуту, сочевиці. Сформовано та описано робочі колекції з рису, гречки їстівної, сої культурної. Опубліковано понад 100 наукових і методичних праць. За плідну працю і вагомий особистий внесок у справу сортової випробування та з нагоди 75-річчя створення системи державного сортової випробування та охорони сортів рослин Бочкарьову Л. П. було нагороджено Почесною грамотою Кабінету Міністрів України.

в лабораторіях низки країн-учасниць Міжнародного союзу з охорони нових сортів рослин (UPOV). 1996 рік – «Експертиза сортів польових культур», Польща; 1997 – «Процедура експертизи і реєстрації сортів рослин в США», США; 1998 – «Охорона прав інтелектуальної власності», Німеччина; 1998 – «Збір, збереження і вивчення сортових генофондів в Китаї», КНР; 1999 – «Сортова сертифікація овочевих і окремих польових культур», Нідерланди; 2000 – «Селекція і експертиза (DUS-test) сор-

тів рослин у Франції», Франція; 2001 – «Сортова сертифікація зернових культур у Франції», Франція; 2004 – «Сортові колекції рослин і постконтроль в експертизі сортів на DUS-test», Польща; 2006 – «Експертиза сортів польових культур на відмінність, однорідність та стабільність (DUS-test)», Польща; 2010 – «Експертиза сортів рослин на відмінність, однорідність і стабільність (DUS-test) та постконтроль сортів рослин», Німеччина.

Світлана Гринів

Підвищення кваліфікації з ВОС-тесту квіткових культур у спорудах закритого ґрунту, м. Ганновер, Німеччина, 2010 р.

42-а сесія Технічної робочої групи з польових культур Міжнародного союзу з охорони нових сортів рослин, м. Київ, 2013 р.

Методичне забезпечення науково-технічної експертизи сортів рослин

На сьогодні методичний супровід державної науково-технічної експертизи сортів рослин здійснює сектор методичного забезпечення. Співробітники сектору виконують такі основні завдання: адаптують міжнародні методики з експертизи сортів рослин на відмінність, однорідність і стабільність (ВОС); розробляють та удосконалюють національні методики експертизи сортів рослин на ВОС, ПСП, Post control, дореєстраційного та післяреєстраційного вивчення сортів; розробляють наочне доповнення до методик з експертизи на ВОС.

У 1991–1993 рр. методичний супровід випробування сортів рослин забезпечував відділ методики програмування та звітності державного випробування. У 1993–1996 рр. відділ працював під назвою відділ програмування та методики випробувань. У 1996–1998 рр. мав назву – відділ наукового, інформаційного та методичного забезпечення сорто випробування; 1998–1999 рр. – відділ науково-методичної роботи; 1999–2002 рр. – відділ методології та методики; 2002–2016 рр. – відділ наукової координації та розробки методик. У 2016 р. відділ реорганізовано у сектор методичного забезпечення відділу експертизи на відмінність, однорідність та стабільність сортів рослин.

Андрющенко Анатолій Варфоломійович

1941 року народження, освіта вища, кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник. Трудову діяльність у сфері охорони прав на сорти рослин розпочав з 1994 року. У 1994–1999 рр. працював у Державній комісії України по випробуванню та правовій охороні сортів рослин; з 1999 по 2002 рр. – у Центрі сертифікаційних досліджень сортів рослин; з 2002 по 2011 рр. – в Українському інституті експертизи сортів рослин завідувачем відділу наукової координації та розробки методик. Загалом пропрацював у сфері охорони прав на сорти рослин до вересня 2013 року. Його справедливо називали патріархом методології, методики та методів у сфері сортовипробування та охорони прав на сорти рослин.

Анатолій Варфоломійович активно сприяв формуванню нормативно-правової та науково-методичної бази у сфері охорони прав на сорти рослин. Тривалий час очолював Методичну комісію Українського інституту експертизи сортів рослин. За його участю розроблено низку методик і методичних рекомендацій, які успішно використовують при проведенні державної науково-технічної експертизи сортів рослин.

За плідну працю і вагомий особистий внесок у справу сортовипробування Андрющенка А. В. нагороджено грамотами, подяками Міністерства аграрної політики та продовольства України, Державної служби з охорони сортів рослин та Українського інституту експертизи сортів рослин. У 2007 р. Анатолій Варфоломійович був нагороджений трудовою відзнакою Міністерства аграрної політики «Знак пошани».

У різні роки відділ очолювали Пилькевич Анатолій Васильович, Андрющенко Анатолій Варфоломійович, Лещук Надія Василівна. Вагомий внесок у розвиток методичного забезпечення державної науково-технічної експертизи сортів рослин зробили: Костянтин Кривицький, Микола Шевчук, Віктор Павлюк. Свого часу у відділі працювали Оксана Нетяга, В'ячеслав Ткаченко, Вікторія Баликіна, Наталія Башкірова, Наталія Павлюк, Ольга

Барбан, Ольга Стадніченко, Артур Сіжук, Марія Душар, Євгенія Шкапенко.

Нині співробітники сектору методичного забезпечення Наталія Костенко, Світлана Лікар, Світлана Васьківська, Сергій Димитров беруть активну участь у підготовці нормативно-правових та методичних документів у сфері охорони прав на сорти рослин та сортової сертифікації насіння і садивного матеріалу.

Наталія Костенко

